

4. Участь батьків та сімей: Дослідження можуть досліджувати роль батьків та сімей у створенні соціального благополуччя дітей дошкільного віку в умовах війни та розробляти програми, спрямовані на зміцнення сімейних зв'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захист прав дітей в умовах війни : зб. матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 17 трав. 2022 р. Вінниця : ВДПУ, 2022, 90 с.
2. Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації : метод. посіб. для педагогів / С. Богданов, О. Залеська. Київ : Пульсари, 2018. 76 с.
3. Children and War: A Historical Anthology / ed. by James Marten. New York : NYU Press, 2002. 313 p.
4. Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery. New York : Inter-Agency Network for Education in Emergencies (INEE), 2010. 140 p.
5. The State of the World's Children: Children, Food and Nutrition. New York : UNICEF, 2019. 258 p.

МОЛОДІЖНА РОБОТА В ГРОМАДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анастасія Розсоха

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

rozsoha.anastasiya@vu.cdu.edu.ua

Науковий керівник: Тетяна Демиденко

Постановка проблеми. Зміни в адміністративному устрої України, що (децентралізація влади), значно розширили повноваження об'єднаних територіальних громад у сфері реалізації молодіжної політики. Зростання ролі територіальних громад у визначенні пріоритетів та напрямів розвитку молодіжної політики на своїй території потребує чіткого розуміння їхніх можливостей та викликів. Децентралізація влади створила умови для більш гнучкого та адаптивного підходу до молодіжної політики, враховуючи специфіку кожної громади. На початок 2022 року в Україні існувала розвинена мережа молодіжної роботи, що включала різноманітні програми та заходи, спрямовані на підтримку та розвиток молоді; молодіжні центри, простори, громадські організації, що займалися молодіжною роботою. З початком повномасштабного вторгнення багато можливостей для молодіжної роботи зникли або суттєво обмежилися. Відповідно, зміни та особливості в молодіжній роботі в умовах воєнного стану потребують аналізу та подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості молодіжної роботи в умовах воєнного стану стали предметом активних досліджень науковців та експертів: Д. Шевчук, Г. Разумова, А. Костюкевич та ін. Інновації в сфері молодіжної роботи досліджували О. Лісовець, Г. Котломанітова,

А. Ясточкіна та ін.; вплив війни на молодіжну роботу в територіальних громадах проаналізовано у працях Є. Бородіна, І. Волосевич, В. Штик, Н. Левченко та ін.

Мета статті – вивчення змін та особливостей впровадження молодіжної роботи в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану молодіжна робота стає ще більш важливою. Її мета – підтримувати та розвивати молодь, допомагати їм знаходити своє місце в суспільстві, реалізувати свій потенціал та зробити свій внесок у відбудову України.

Дослідниця Н. Левченко [4] визначає молодіжну роботу як комплексну діяльність, спрямовану на особистісний та професійний розвиток молоді, залучення її до активного життя в громаді, надання можливостей для самореалізації та захисту прав. Її основні напрями охоплюють спорт, дозвілля, освіту, зайнятість, доступ до культури, охорону здоров'я, участь у прийнятті рішень. Важливою особливістю є гнучкість та адаптивність до потреб та інтересів молоді, а також співпраця з усіма зацікавленими сторонами.

Стратегічні напрями та пріоритети молодіжної роботи визначає молодіжна політика, забезпечуючи їй необхідну ресурсну та інституційну підтримку. Згідно з трактуванням науковців Н. Корпач та І. Сидорук, молодіжна політика – це система заходів, спрямованих на вирішення проблем молоді, підтримку її розвитку та сприяння самореалізації [3].

Молодіжна політика в Україні регулюється такими основоположними документами: Законом України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 № 1414-ІХ; Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України» на 2021-2025 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 № 579. Орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію молодіжної політики – Всеукраїнський молодіжний центр.

Державний інститут сімейної та молодіжної політики активно сприяє формуванню ефективної молодіжної політики на рівні територіальних громад, реалізуючи Програму «Молодіжний працівник». Ця Програма, започаткована у 2014 році, має за мету навчати спеціалістів державних установ та громадських організацій формуванню та реалізації молодіжної політики на регіональному рівні [5]. Завдяки участі у тренінгах, працівники здобувають знання та навички, необхідні для розробки та впровадження політики, яка відповідає потребам та інтересам молоді у територіальних громадах. Наразі Програма продовжує свою діяльність та акцентує увагу на підготовці фахівців до роботи з молоддю в умовах воєнного стану, забезпечуючи їх знаннями та навичками, необхідними для надання якісної підтримки та розвитку молоді в складний період.

Г. Разумова [6] визначає три ключових напрями молодіжної політики (рис. 1).

Одним із головних напрямів роботи молодіжних центрів та просторів стало волонтерство, психологічна допомога та підтримка населення. Ці завдання актуальні як для територій, які безпосередньо не зазнали бойових дій, так і для звільнених та окупованих територій.

Рис. 1. Напрями діяльності молодіжної політики

Є. Бородін [1] виділяє наступні види територіальних громад та особливості впровадження молодіжної роботи в умовах воєнного часу (див. табл. 1).

Таблиця 1

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОМАД У ВПРОВАДЖЕННІ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Групи громад	Особливості впровадження молодіжної роботи
Охоплені бойовими діями та прифронтові зони	У цих громадах будь-яка профільна діяльність молодіжних працівників та центрів наразі неможлива
Окуповані території	Молодіжна робота в окупації також припинена, адже окупанти, як правило, жорстко контролюють будь-які публічні простори та активності
Звільнені (деокуповані) громади	У цих громадах з'являється можливість відновлювати роботу з молоддю, але з урахуванням нових реалій та потреб
Віддалені від зони бойових дій (тил)	У таких громадах, хоча й не відчувається прямого впливу війни, існує проблема зменшення цільової аудиторії через виїзд молоді за кордон або в інші регіони

Наявність молодіжної інфраструктури в громаді (молодіжного центру, хабу, простору) значно сприяє швидкому розгортанню програм гуманітарного реагування. Молодіжні центри стають партнерами платформи «СпівДія», організують допомогу цивільному населенню, внутрішньо переміщеним особам, надають консультації та супровід біженцям. Крім того, держава вживає заходів для підтримки молодіжної роботи в територіальних громадах. Це включає створення можливостей та розповсюдження інформації про доступні ресурси для молодіжних центрів та працівників, надання методичних рекомендацій, аналіз, узагальнення, розповсюдження кращого досвіду, створення майданчиків для спілкування молодіжних працівників.

У 2023 році Міністерством молоді та спорту України розроблено інформаційну систему для керування діяльністю молодіжних центрів. Завдяки цій платформі інформація про їхні численні активності стане легкодоступною для широкої аудиторії молоді. Це, безсумнівно, сприятиме залученню нових учасників та розширенню кола партнерів, що, у свою чергу, відкриє нові можливості для розвитку та вдосконалення центрів. На даний момент, у системі зареєстровано 131 молодіжний центр [2] і в подальшому їх кількість зростатиме. Інтеграція цифрових технологій у молодіжні центри забезпечує прозорість їхньої діяльності. Централізована база даних з інформацією про проведені та заплановані заходи дозволяє здійснювати детальний контроль використання бюджету та проводити об'єктивну оцінку роботи центрів та досягнуті результати.

Незважаючи на складнощі, які виникли у зв'язку з повномасштабним вторгненням окупантів на територію України, молодіжна робота має тенденції до розвитку та адаптується до сучасних умов держави. На прикладі Черкаського обласного молодіжного ресурсного центру можна чітко простежити зростання зацікавленості молоді у таких заходах, як: вишколи з бойової підготовки, тренінги з надання домедичної допомоги, заняття з тактичної медицини, зброєзнавства. Відповідно до зростаючого попиту, молодіжні центри не лише розширюють тематику своїх заходів, але й роблять їх більш доступними для молоді з різних регіонів області. Це стає можливим завдяки активному використанню онлайн-платформ та співпраці з місцевими громадами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах воєнного стану та децентралізації, роль молоді у сучасному суспільстві України набуває особливої ваги. З одного боку, війна змусила багатьох молодих людей покинути свої домівки, перервати навчання та кар'єру, й зіткнутися з серйозними психологічними травмами. З іншого боку, війна також відкрила для молоді нові можливості для самореалізації та активної участі у житті країни. Українська молодь активно демонструє свою стійкість, мужність та патріотизм. Вони воюють на фронті, допомагають біженцям, організовують волонтерські штаби, збирають кошти для армії та підтримують моральний дух українців. Водночас війна загострила проблеми молоді: безробіття, бідність, нестача доступного житла та якісної освіти. Децентралізація влади, хоча й дає нові можливості для розвитку регіонів, може призвести до нерівномірного розподілу ресурсів та можливостей для молоді. А тому, впровадження програми «Молодіжний працівник» на рівні громад може допомогти їм створювати центри психологічної допомоги, організовувати волонтерські штаби, забезпечувати доступ до освіти та інформації, підтримувати розвиток молодіжних ініціатив та проектів, а також створювати умови для спілкування та обміну досвідом. Це допоможе молодим людям знайти шляхи для самореалізації, долучитися до активного життя громади та країни, а також зробити свій внесок у відбудову України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бородін Є. І. Молодіжна робота в територіальній громаді в умовах війни. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах. 2022. Т. 3. С. 109–112.
2. Інформаційна система для керування діяльністю молодіжних центрів. *Молодіжні центри України*. URL: <https://youthcenters.mms.gov.ua/?tab=centers> (дата звернення: 15.04.2024).
3. Корпач Н., Сидорук І. Основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні: соціально-педагогічний аспект. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 2 (3). С. 30–34.
4. Левченко Н. В. . «Молодь» та «молодіжна робота»: смислове наповнення понять. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. № 2 (49). С. 85–91.
5. Молодіжний працівник / Youth Worker : вебсайт навчальної програми. URL: <https://youth-worker.org.ua/> (дата звернення: 12.04.2024).
6. Разумова Г. В., Сорсорян Е. З. Головні аспекти реалізації державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. *Економічний простір*. 2018. № 132. С. 83–94. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/776>

СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ОСОБАМ, ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Валерія Сємкова

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

siemkova.valeriia@gmail.com

Науковий керівник: Вадим Лютий

Постановка проблеми. Війна в Україні, яка почалася у лютому 2022 року і триває і по сьогоднішній день, завдала значної шкоди різним категоріям населення країни, викликавши серйозні проблеми у сферах фізичного і психологічного здоров'я, економічні і соціальні труднощі. Безперервні військові дії на українській території привели до масштабної гуманітарної кризи, що призвело до виникнення комплексних і складних проблем і потреб у постраждалих. Усе це потребує від спільноти соціальних працівників розробки нової системи реагування на виклики і вдосконалення вже існуючих підходів до підтримки вразливих верств населення. Але важливо переконатися, щоб ці послуги були якісними, ефективними та максимально адаптованими до потреб цільової аудиторії. Тому, необхідним є розуміння того, що з себе уявляють основні потреби постраждалих від війни в Україні, хто може їх забезпечувати, і як покращити цей процес.

Аналіз останніх досліджень. Тему особливостей та складу потреб населення, постраждалого від війни, вивчали В. Лютий, Т. Алексеєнко, Б. Жукова, Н. Артеменко, С. Кравець, О. Зінченко. Важливі внески у розкриття